Міністерство внутрішніх справ України
Донецький державний університет внутрішніх справ

Петренко Віталій Олександрович

УДК 342.951

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СФЕРИ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Кропивницький – 2026

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Донецькому державному університеті внутрішніх справ

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України
Вітвіцький Сергій Сергійович,
Донецький державний університет внутрішніх справ, ректор

Опоненти: доктор юридичних наук, професор
Рядінська Валерія Олександрівна
професор кафедри публічного і приватного права ВНЗ «Національна академія управління»

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
Марков В'ячеслав Валерійович
помічник начальника Головного управління Національної поліції в Харківській області

Захист відбудеться «05» листопада 2026 року о «13.00» на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.737.02 у Донецькому державному університеті внутрішніх справ за адресою 25015, м. Кропивницький, вул. Велика Перспективна, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донецького державного університету внутрішніх справ за адресою: 25015, м. Кропивницький, вул. Велика Перспективна, 1.

Автореферат розіслано «05» жовтня 2026 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради **Володимир БУГА**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Відповідно до Національної економічної стратегії (2021 р.) одним із ключових національних інтересів визначено забезпечення фінансової стійкості економіки, захищеності фінансової системи від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також створення умов для сталого підвищення якості життя населення. Реалізація таких завдань безпосередньо пов'язана з належним функціонуванням небанківського фінансового сектору, важливим і соціально значущим сегментом якого є сфера страхування.

Прийняття у 2021 р. Законів України «Про страхування» та «Про фінансові послуги та фінансові компанії» започаткувало новий етап реформування правового регулювання небанківського фінансового сектору, пов'язаний із посиленням ролі Національного банку України (далі – НБУ) як Регулятора, запровадженням ризик-орієнтованого нагляду, оновленням процедур авторизації, реєстрації, ліцензування, контролю, нагляду та застосування заходів впливу. Водночас повномасштабна збройна агресія рф проти України, запровадження воєнного стану, руйнування об'єктів критичної інфраструктури, зростання майнових, соціальних, операційних, кібернетичних і воєнних ризиків істотно ускладнили функціонування страхового ринку. За офіційними даними НБУ станом на початок 2026 р., на ринку діяли 47 ризикових страховиків і 10 страховиків життя, водночас обсяг активів страховиків у IV кварталі 2025 р. збільшився на 6,9 %, що підтверджує значну роль страхування у системі фінансового захисту населення, бізнесу та держави.

Попри оновлення законодавчої бази, сфера страхування й надалі потребує комплексного адміністративно-правового забезпечення безпеки, оскільки ризиковий характер страхової діяльності, наявність значного обсягу майбутніх зобов'язань перед страхувальниками, застрахованими особами та вигодонабувачами, а також підвищена вразливість страхового ринку в умовах воєнного стану зумовлюють необхідність ефективного державного регулювання, контролю, нагляду, адміністративно-попереджувальних заходів і заходів адміністративного припинення порушень. У цьому контексті актуальним є наукове обґрунтування адміністративно-правових засад забезпечення безпеки сфери страхування в Україні з урахуванням євроінтеграційних зобов'язань, міжнародних стандартів страхового нагляду, принципів IAIS, розвитку цифрових інструментів SupTech і RegTech, а також потреби формування платоспроможного, прозорого, конкурентного й клієнтоорієнтованого страхового ринку.

Теоретичною основою дослідження стали наукові праці вітчизняних учених у сфері адміністративного та фінансового права, які зробили вагомий внесок у розроблення проблематики адміністративно-правового забезпечення безпеки, державного регулювання, контролю і нагляду, а саме: В.Б. Авер'янова, О.І. Безпалової, А.І. Берлача, В.Т. Білоуса, Ю.П. Битяка, Г.С. Буги, С.В. Ващенко, М.Ю. Веселова, С.С. Вітвіцького, В.М. Гаращука, П.В. Діхтієвського, О.Ю. Дрозда, О.Ю. Дубинського, Т.О. Коломоєць,

В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, О.В. Кузьменко, В.І. Курила, Є.В. Курінного, Д.М. Лук'янця, А.А. Манжули, О.М. Музичука, О. А. Музики-Стефанчук, В.В. Маркова, Н.Р. Нижник, С.В. Пєткова, Т.О. Рекуненко, О.П. Рябченко, В.О. Рядінської, С.Г. Стеценка, Л.Г. Уртаєвої, В.Г. Чорної, Х.П. Ярмакі та ін.

Окремі аспекти адміністративно-правових засад забезпечення безпеки у небанківському фінансовому секторі досліджували Л.В. Андрущенко, Г.С. Буга, О.Є. Картамишева, Д.В. Кіріка, Т.О. Рекуненко, О.В. Собкович, Л.В. Федорюк, Н.О. Шмігельська та ін.

Доробок зазначених авторів, безперечно, має важливе наукове та практичне значення. Водночас більшість таких досліджень виконано за законодавством, яке нині втратило чинність або істотно трансформувалося, що з об'єктивних причин не дозволяє повною мірою відобразити сучасні особливості адміністративно-правового регулювання сфери страхування, забезпечення фінансової безпеки в умовах воєнного стану, прийняття у 2021 р. нових Законів України «Про фінансові послуги та фінансові компанії», «Про страхування» та реформування системи контрольно-наглядових органів. Крім того, страхування здебільшого розглядалося як складова ширших правових відносин, а не як самостійний об'єкт адміністративно-правового забезпечення безпеки. Зазначені обставини й зумовили обрання теми дисертації, визначили об'єкт і предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки (Указ Президента України від 27.09.2021 р. № 487/2021), Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року (Указ Президента України від 11.08.2021 р. № 347/2021), Національної економічної стратегії на період до 2030 року (постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179). Крім того, у роботі враховано тематику наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11.06.2020 р. № 454), 2025–2029 роки (наказ МВС України від 21.05.2024 р. № 326), а також положення науково-дослідної роботи Донецького державного університету внутрішніх справ на 2020–2024 роки «Правове забезпечення розвитку відносин між суб'єктами громадянського суспільства, суб'єктами господарювання, органами державної влади і місцевого самоврядування» (№0120U105598).

Мета і завдання дослідження. *Метою* роботи є розв'язання комплексної науково-прикладної задачі, що полягає у формуванні адміністративно-правових засад забезпечення безпеки сфери страхування в Україні з урахуванням євроінтеграційних зобов'язань, міжнародних стандартів страхового нагляду та умов воєнного стану.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання:*

– з'ясувати сучасний стан наукових досліджень адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування;

– визначити історичні етапи становлення та розвитку правового забезпечення безпеки сфери страхування в Україні;

– охарактеризувати страхування як об'єкт адміністративно-правового

забезпечення безпеки;

– розкрити особливості державно-правового регулювання сфери страхування в Україні;

– провести аналіз реєстрації та ліцензування як методів адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування;

– з'ясувати особливості контролю і нагляду у механізмі адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування;

– запропонувати адміністративно-попереджувальні заходи запобігання порушенням у сфері страхування;

– сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення заходів адміністративного припинення порушень у сфері страхування.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають у результаті порушень надання небанківських фінансових послуг в Україні.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади забезпечення безпеки сфери страхування в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, вирішення завдань й обґрунтування результатів дослідження в роботі використано загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, зокрема: *діалектичний* – для дослідження сфери страхування як сегмента небанківського фінансового сектору, що функціонує в умовах трансформації законодавства, воєнного стану, фінансової нестабільності та зростання безпекових ризиків (розділи 1–3); *історико-правовий* – під час розкриття ґенези правового забезпечення безпеки сфери страхування, становлення страхового законодавства, зміни системи державного регулювання, контролю й нагляду за страховим ринком (підрозділи 1.2, 1.3, розділ 2); *формально-логічний* – для уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження, зокрема понять «страхування», «безпека сфери страхування», «адміністративно-правове забезпечення», «державно-правове регулювання», «реєстрація», «ліцензування», «контроль», «нагляд», «адміністративно-попереджувальні заходи» та «заходи адміністративного припинення» (підрозділи 1.3, 2.1–2.3, 3.1, 3.2); *системно-структурний* – для визначення елементів механізму адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування, учасників страхового ринку, видів контролю й нагляду, а також адміністративно-правових заходів запобігання та припинення порушень (підрозділи 1.3, 2.1–2.3, 3.1, 3.2); *компаративістський* – для зіставлення національних підходів до регулювання страхової діяльності з європейськими стандартами фінансового нагляду, платоспроможності страховиків, захисту прав споживачів страхових послуг і ризик-орієнтованого регулювання (розділи 2–3); *класифікації* – для систематизації безпекових функцій страхування, правопорушень у сфері страхування, учасників страхового ринку, видів контролю й нагляду, адміністративно-попереджувальних заходів та заходів адміністративного припинення (підрозділи 1.3, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2); *аналітичний* – для узагальнення наукових джерел, нормативно-правових актів, практики державного регулювання й нагляду за страховим ринком, а також виявлення прогалин адміністративно-правового забезпечення безпеки у відповідній сфері (розділи 1–3); *узагальнення*

та *синтезу* – для формулювання висновків до розділів і загальних висновків дисертації, а також розроблення пропозицій щодо удосконалення адміністративно-правових засад забезпечення безпеки сфери страхування в Україні (розділи 1–3).

Емпіричну базу дослідження становлять результати вивчення 95 постанови судів у справах про порушення вимог надання страхових послуг передбачених ст. ст. 126, 163-5, 165-1, 165-4, 165-5, 188-23 КУпАП; результати опитування 316 респондентів, серед яких 53 працівники НБУ, 65 працівників Держфінмоніторингу, 150 представників страхових компаній та 48 представників Національної асоціації страховиків України; аналітичні звіти та узагальнення НБУ, Держфінмоніторингу, Національної поліції України, Державної судової адміністрації України; практичний досвід автора у сфері страхування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексних монографічних досліджень, у якому сформовано адміністративно-правові засади забезпечення безпеки сфери страхування в Україні з урахуванням трансформації національного законодавства відповідно до міжнародних стандартів, євроінтеграційних зобов'язань держави та особливостей функціонування страхового ринку в умовах воєнного стану. Найбільш суттєвими результатами дослідження є такі положення:

вперше:

– сформоване наукове бачення безпекових функцій сфери страхування: запобіжної – недопущення або мінімізація страхових ризиків і пов'язаних із ними правопорушень; відновлювальної – компенсація втрат страхувальників у разі настання страхового випадку; зберігальної – використання страхових платежів як засобу фінансового нагромадження; контрольної – цільове акумулювання страхових платежів у страхових фондах та їх використання лише у визначених випадках уповноваженими суб'єктами; інвестиційної – розміщення страховиками тимчасово вільних коштів страхових фондів у цінні папери, банківські депозити та інші дозволені фінансові інструменти;

– охарактеризовано державно-правове регулювання безпеки сфери страхування як комплекс правотворчих, регуляторних, наглядових, превентивних заходів держави щодо встановлення правових засад організації, функціонування та припинення діяльності страховиків, страхових посередників, страхових груп та інших учасників ринку страхування, у межах якого НБУ за допомогою адміністративно-правових форм і методів забезпечує безпеку та стабільність страхового ринку в умовах воєнного стану, фінансової нестабільності, кіберризиків, платоспроможність страховиків, належне виконання ними зобов'язань за договорами страхування та захист прав страхувальників, застрахованих осіб, вигодонабувачів і споживачів страхових послуг;

– запропонована система контролю за сферою страхування з розподілом за суб'єктом здійснення на державний, внутрішній, аудиторський, громадський і судовий; часом – попередній, поточний і наступний; змістом – фінансовий,

пруденційний, організаційний, правовий, інформаційний, споживчий і технологічний; нагляду за сферою страхування, що охоплює: пруденційний нагляд, який реалізується у формах безвиїзного нагляду та інспекційних перевірок; нагляд за ринковою поведінкою страховиків і страхових посередників; нагляд на консолідованій основі;

– визначено стратегічні напрями адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування з перспективою їх практичної реалізації у межах Концепції розвитку страхового ринку України до 2035 року, що охоплюють ліцензування, реєстрацію, забезпечення платоспроможності страховиків, формування технічних резервів і гарантійних механізмів, фінансову стійкість, контроль, нагляд, інспектування, аудит, інформатизацію та цифровізацію з використанням кібертехнологій, штучного інтелекту (GenAI), аналітики великих даних і розвитком професійних компетентностей працівників страхового ринку, реалізація яких спрямована на підвищення прозорості, стабільності й довіри до страхового ринку та забезпечення ефективного захисту інтересів споживачів страхових послуг;

удосконалено:

– поняття адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування як врегульованої правовими нормами діяльності уповноважених суб'єктів публічного адміністрування, спрямованої на формування та реалізацію правового режиму стабільного, прозорого й доброчесного функціонування страхового ринку, захист прав споживачів страхових послуг, підтримання платоспроможності страховиків та запобігання правопорушенням у цій сфері;

– періодизацію становлення та розвитку адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування в Україні з виокремленням таких етапів: початковий (сер. XIX ст. – поч. XX ст.) – зародження організованих форм страхування; радянський (1917–1991 рр.) – одержавлення страхування та підпорядкування його командно-адміністративному контролю; незалежний (1991–2000 рр.) – демонополізація страхової справи й формування національного страхового ринку; інституційно-регуляторний (2001–2010 рр.) – інтеграція страхування у систему ринків фінансових послуг і запровадження реєстраційно-ліцензійних та контрольних процедур; євроінтеграційний (2010–2020 рр.) – розвиток ризик-орієнтованого нагляду та наближення до стандартів ЄС; воєнний (2021 р. – дотепер) – оновлення страхового законодавства, передача регулювання НБУ та посилення адміністративно-превентивного реагування на воєнні ризики;

– систематизацію правопорушень у сфері страхування за об'єктами адміністративно-правової охорони, зокрема виокремлено: порушення законодавства у сфері соціального та пенсійного страхування (ст. 165-1, 165-4, 165-5 КУпАП); перешкоджання діяльності органів контролю (ст. 188-23 КУпАП); порушення обов'язку щодо наявності страхування під час керування транспортним засобом (ст. 126 КУпАП); порушення порядку надання фінансових послуг страховими компаніями (ст. 163-5 КУпАП), що дозволило розглядати страхові делікти як різнорівневі посягання на фінансову дисципліну,

контрольну діяльність держави, права споживачів і стабільність небанківського фінансового сектору;

– класифікацію учасників ринку страхування відповідно до їх функціональної належності до сфери страхування, а саме: 1) надавач страхових та перестрахових послуг: а) основні – страховик, страховик-нерезидент, філія страховика-нерезидента, перестраховик, страхова група, страхова холдингова компанія; забезпечуючи – головний внутрішній аудитор, головний комплаєнс-менеджер, головний ризик-менеджер, відповідальний актуарій, керівники та працівники з реалізації страхових та/або перестрахових продуктів, страховий агент, страховий брокер, страховий посередник, субагент, перестраховий брокер; 2) отримувач страхових послуг – страхувальник, вигодонабувач, застрахована особа, клієнт, споживач; 3) суб'єкт державного регулювання та нагляду – НБУ;

– систему державного контролю за сферою страхування, шляхом виокремлення таких видів: загальний контроль за додержанням законодавства у сфері страхування; спеціальний контроль НБУ; міжвідомчий контроль, що здійснюється у взаємодії НБУ, Антимонопольного комітету України, органів фінансового моніторингу, податкових та інших компетентних органів; поточний контроль за платоспроможністю страховиків, технічними резервами, прийнятними активами, системою управління та ринковою поведінкою; підсумковий контроль за виконанням коригувальних заходів, заходів раннього втручання, заходів впливу та рішень НБУ;

дістало подальшого розвитку:

– критичне осмислення системи положень нормативно-правових актів, що регулюють сферу страхування, з обґрунтуванням пропозицій щодо створення системи ідентифікації ризиків, моніторингу та поточного аналізу ринку фінансових послуг з метою своєчасного вжиття превентивних заходів для забезпечення фінансової безпеки; посилення прозорості й відкритості діяльності суб'єктів страхового ринку; підвищення платоспроможності та фінансової стійкості страховиків; забезпечення належного захисту споживачів небанківських фінансових послуг; запобігання порушенням;

– теоретико-правовий підхід до адміністративно-правового регулювання сфери страхування, що охоплює: порядок створення, авторизації, реєстрації та ліцензування страховиків і страхових посередників; вимоги і обмеження щодо здійснення страхової та перестрахової діяльності, формування технічних резервів, забезпечення платоспроможності, системи управління та ринкової поведінки; нагляд, застосування коригувальних заходів; запобігання порушенням, мінімізацію ризиків страхової діяльності, забезпечення належного захисту прав клієнтів;

– наукове розуміння реєстрації (забезпечує офіційну ідентифікацію легітимних учасників ринку, відкритість інформації та передумови державного нагляду) та ліцензування (виконує функцію вхідного контролю, мінімізує ризик допуску до страхової діяльності фінансово неспроможних, непрозорих або недобросовісних суб'єктів та включає: видачу ліцензії або відмову в її видачі; постліцензійний контроль за додержанням страховиком ліцензійних умов,

платоспроможністю, технічними резервами, прийнятними активами, ринковою поведінкою та здатністю виконувати зобов'язання за договорами страхування, з урахуванням умов воєнного стану) як взаємопов'язаних методів адміністративно-правового забезпечення безпеки страхового ринку;

– наукове обґрунтування нормативно-правового врегулювання страхування воєнних ризиків у пріоритетних галузях, зокрема будівництві, енергетиці, критичній інфраструктурі та аграрному секторі, що сприятиме державній підтримці, залученню міжнародних партнерів і зменшенню неправомірних практик на ринку критичного страхування;

– рекомендації щодо запровадження ризик-орієнтованого підходу до адміністративного припинення порушень у сфері страхування, який поєднує зупинення або обмеження окремих операцій страховика, тимчасову заборону укладення нових договорів, відкликання ліцензії, виключення з реєстрів, віднесення страховика до категорії неплатоспроможних та ліквідацію страховика із сучасними цифровими інструментами фінансового моніторингу (технології SupTech – наглядові, RegTech – регуляторні), стандартами FATF, AML/CFT-платформами, штучним інтелектом та OSINT-аналітикою, що сприятиме оперативній нейтралізації загроз і зміцненню безпеки страхового ринку в умовах воєнного стану;

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані висновки й пропозиції впроваджені та можуть бути використані в:

– *науково-дослідній роботі* – для подальших фундаментальних і прикладних наукових досліджень проблем адміністративно-правового забезпечення безпеки небанківської фінансової сфери, удосконалення державного регулювання, контролю й нагляду за страховим ринком (Акт Донецького державного університету внутрішніх справ від 02 червня 2026 року);

– *діяльності суб'єктів публічного адміністрування* – для підвищення ефективності реалізації повноважень НБУ, Держфінмоніторингу, правоохоронних та інших компетентних органів щодо виявлення ризиків, моніторингу діяльності учасників страхового ринку, забезпечення платоспроможності страховиків, захисту прав споживачів страхових послуг і запобігання правопорушенням у відповідній сфері;

– *освітньому процесі* – під час підготовки навчально-методичних матеріалів, лекцій, практичних занять і викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право України», «Фінансове право», «Публічне адміністрування», «Адміністративно-правове забезпечення економічної та фінансової безпеки» (Акт Донецького державного університету внутрішніх справ від 02 червня 2026 року).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднені автором виступах на науково-практичних конференціях, зокрема: «Гуманітарні аспекти цифрового суспільства» (м. Харків, 8 грудня 2022 р.); «Правова доктрина, правоутворення та правозастосування: проблеми зв'язку та шляхи розвитку» (м. Харків, 21 грудня

2024 р.); «Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття» (м. Харків, 29 червня 2026 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 8 наукових працях, серед яких 4 статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 3 тези у збірниках наукових доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (211 найменувань на 22 сторінках) та трьох додатків на 13 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 248 сторінок, з них основний текст дисертації 198 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методи дослідження; окреслено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про апробацію та публікації результатів дослідження, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретичні засади адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування в Україні» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Стан наукових досліджень адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування»* з'ясовано, що правова природа адміністративно-правового забезпечення безпеки у сфері страхування є складною та багатокомпонентною. Водночас основна увага дослідників-адміністративістів у наукових доробках зосереджувалася переважно на правовому регулюванні фінансових правовідносин, функціонуванні небанківського фінансового сектору та наданні страхових послуг (Г.С. Буга, О.Є. Картамишева, Т.О. Рекуненко, О.В. Собкович, Л.В. Федорюк та ін.). Спрямованість відповідних досліджень значною мірою визначалася змінами нормативно-правових засад фінансового сектору, трансформацією моделей державного регулювання, визначенням статусу регулятора небанківських фінансових установ та посиленням ролі НБУ в сфері нагляду за ринками небанківських фінансових послуг.

Водночас законодавча трансформація, пов'язана з прийняттям нових Законів України «Про фінансові послуги та фінансові компанії», «Про страхування» та реформуванням системи контрольно-наглядових органів, зумовлює потребу подальшого наукового осмислення адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування. Страхування здебільшого розглядалося як складова ширших правових відносин, а не як самостійний об'єкт адміністративно-правового забезпечення безпеки. Зазначене спричинило фрагментарність наукового висвітлення загального механізму адміністративно-правового регулювання цієї сфери, зокрема питань реєстрації, ліцензування,

контролю й нагляду за діяльністю суб'єктів страхового ринку, упровадження ризик-орієнтованого підходу, моніторингу, захисту прав споживачів страхових послуг та застосування адміністративно-правових заходів запобігання порушенням.

У *підрозділі 1.2 «Генеза правового забезпечення безпеки сфери страхування»* констатовано, що страхова система на українських землях почала формуватися з наприкінці XIX ст., а становлення України як самостійної демократичної держави з 1991 р. зумовило створення національного страхового ринку. Демонополізація економіки, що охопила всі її галузі, безпосередньо вплинула і на страхування: усунення державної монополії у вирішенні юридичних та економічних питань страхової справи, поява недержавних страхових компаній і поступове впровадження ринкових засад створили нормативні та організаційні передумови для розвитку страхових правовідносин. Водночас інтенсивне формування страхового ринку за часів незалежності не забезпечило створення ефективного механізму убезпечення від ризиків і надання якісних страхових послуг.

Наголошено, що в умовах воєнного стану перед НБУ та іншими уповноваженими органами постали завдання щодо визначення стратегічних напрямів діяльності, вироблення сучасних підходів до запобігання правопорушенням, а також удосконалення регулятивного законодавства та правозастосовної практики у сфері страхування. Відтак, особливого значення набуває формування оновленого адміністративно-правового механізму забезпечення безпеки сфери страхування, спрямованого на ідентифікацію ризиків, моніторинг ринку фінансових послуг, посилення прозорості фінансових установ, підвищення платоспроможності й фінансової стійкості страховиків, належний захист споживачів та запобігання використанню страхових груп для виведення капіталу за кордон.

У *підрозділі 1.3 «Страхування як об'єкт адміністративно-правового забезпечення безпеки»* констатовано, що страхування як об'єкт адміністративно-правового забезпечення безпеки слід розглядати як комплексне фінансово-правове явище, що поєднує приватноправові відносини між страховиком і страхувальником та публічно-правовий інтерес держави у стабільності небанківського фінансового сектору. Його зміст полягає не лише у відшкодуванні шкоди після настання страхового випадку, а й у захисті страхових інтересів фізичних і юридичних осіб, формуванні страхових резервів, розподілі ризиків, підтриманні платоспроможності страховиків і забезпеченні довіри споживачів до страхового ринку.

Звернуто увагу, що багатофункціональність страхування зумовлює його вразливість до правопорушень законодавства про соціальне та пенсійне страхування ст. 165-1, 165-4, 165-5 КУпАП), перешкоджання діяльності органів контролю (ст. 188-23 КУпАП), порушення обов'язку щодо наявності страхування під час керування транспортним засобом (ст. 126 КУпАП), а також порядку надання фінансових послуг страховими компаніями (ст. 163-5 КУпАП). Такі протиправні діяння посягають на фінансову дисципліну, права споживачів, належне функціонування страхових резервів, контрольну

діяльність держави та стабільність небанківського фінансового сектору. Відтак адміністративно-правове забезпечення безпеки у сфері страхування має бути спрямоване на формування дієвої системи ідентифікації ризиків, моніторингу страхового ринку, підвищення прозорості діяльності страховиків, посилення їх платоспроможності та фінансової стійкості, захист споживачів страхових послуг і запобігання використанню страхових операцій у протиправних фінансових схемах. Такий підхід дозволяє розглядати страхування як важливий інструмент фінансової безпеки держави та один із ключових елементів стабільного розвитку небанківського фінансового сектору України.

Розділ 2 «Механізм адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування в Україні» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 2.1 «Особливості державно-правового регулювання сфери страхування»* доведено, що необхідність державного регулювання сфери страхування зумовлюється ризиковим характером страхової діяльності, її значенням для забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану, а також особливою роллю страхування у захисті майнових, особистих і підприємницьких інтересів фізичних та юридичних осіб. Адміністративно-правове регулювання є одним із основних різновидів державно-правового регулювання сфери страхування, оскільки саме за його допомогою забезпечується мінімізація ризиків страхової діяльності, підтримання стабільності та безперервності функціонування страхового ринку шляхом встановлення вимог до платоспроможності страховиків, формування технічних резервів, структури прийнятних активів, системи управління, прозорості структури власності, ринкової поведінки та захисту прав споживачів страхових послуг, а також реалізуються такі інструменти публічного впливу, як авторизація і ліцензування, ведення реєстрів, встановлення вимог та обмежень, пруденційний нагляд, нагляд за ринковою поведінкою, нагляд за страховими групами, застосування коригувальних заходів, заходів раннього втручання, адміністративних і фінансових санкцій.

З метою подальшого вдосконалення адміністративно-правового регулювання сфери страхування необхідно забезпечити системне узгодження страхового законодавства зі стратегічним розвитком фінансового сектору України, євроінтеграційними зобов’язаннями та міжнародними стандартами страхового нагляду; удосконалити методичні підходи до оцінки ризиків страховиків, інспектування, стрес-тестування, формування технічних резервів, планів відновлення діяльності та планів безперервності в умовах воєнного стану; розвивати правові механізми страхування воєнних, політичних, сільськогосподарських, медичних та інших суспільно значущих ризиків; посилити вимоги до прозорості страхових продуктів і переддоговірного інформування споживачів. Саме такий напрям розвитку дозволить сформувати платоспроможний, безпечний, конкурентний, прозорий і клієнтоорієнтований страховий ринок України.

У *підрозділі 2.2 «Реєстрація та ліцензування як методи адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування»* встановлено, що безпека страхового ринку забезпечується через спеціальні

процедури реєстрації та ліцензування.

Встановлено, що трансформаційні законодавчі процеси у сфері фінансових послуг, зокрема прийняття Закону України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» (2021 р.), зумовили перехід від фрагментарної, надмірно формалізованої та процедурно ускладненої системи допуску фінансових установ на ринок до узгодженої моделі авторизації, у межах якої набуття статусу фінансової установи, внесення відомостей до відповідного реєстру та отримання ліцензії розглядаються як взаємопов'язані елементи єдиної регуляторної процедури. Водночас у сфері страхування така система конкретизується Законом України «Про страхування», оскільки страхова діяльність має підвищений рівень ризиковості, пов'язана з прийняттям страховиком майбутніх зобов'язань та потребує посиленого контролю за платоспроможністю, технічними резервами, прийнятними активами, системою управління, структурою власності та ринковою поведінкою страховика.

Зроблено висновок, що реєстрація та ліцензування у сфері страхування виступають не лише процедурами допуску суб'єкта на ринок, а й самостійними методами адміністративно-правового забезпечення безпеки страхового ринку, які дозволяють НБУ здійснювати вхідний контроль, ідентифікувати легітимних учасників ринку, оцінювати відповідність заявника вимогам закону, перевіряти його організаційну, фінансову та управлінську спроможність, запобігати допуску фінансово неспроможних, непрозорих або недобросовісних суб'єктів, а також формувати підстави для подальшого пруденційного нагляду, нагляду за ринковою поведінкою, контролю за страховими групами, застосування коригувальних заходів, заходів раннього втручання та заходів впливу. Тому спрощення процедур доступу на страховий ринок не повинно означати зниження регуляторних вимог, а має поєднувати адміністративну зручність, прозорість і передбачуваність ліцензійних процедур із належною глибиною наглядової оцінки заявника, що забезпечує мінімізацію ризиків, стабільність страхового ринку та захист прав споживачів страхових послуг.

У *підрозділі 2.3 «Контроль і нагляд у механізмі адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування»* визначено контроль у сфері страхування як систему уповноважених законом інформаційно-аналітичних, перевірочних, оцінювальних і коригувальних дій держави в особі компетентних органів, спрямованих на встановлення фактичного стану діяльності страховиків, страхових посередників, страхових груп та інших учасників страхового ринку, перевірку відповідності цієї діяльності вимогам законодавства, виявлення ризиків і порушень, усунення причин їх виникнення та забезпечення безпечного функціонування сфери страхування. Виокремлені основні види контролю у сфері страхування: державний, внутрішній, аудиторський, громадський і судовий; за часом здійснення – попередній, поточний і наступний; за змістом – фінансовий, пруденційний, організаційний, правовий, інформаційний, споживчий і технологічний.

З'ясовано, що нагляд – спеціальний вид діяльності НБУ, який полягає у системному отриманні, аналізі, оцінці й перевірці інформації про діяльність, фінансовий стан, систему управління, ризиковий профіль і ринкову поведінку

страховиків та інших об’єктів нагляду з метою забезпечення дотримання законодавства, підтримання платоспроможності страховиків і стабільності страхового ринку. Основними видами нагляду НБУ у сфері страхування є: а) пруденційний нагляд, спрямований на оцінку платоспроможності страховика, достатності капіталу, технічних резервів, прийнятних активів, інвестиційної діяльності, ліквідності та здатності виконувати зобов’язання за договорами страхування, який реалізується у формах безвиїзного нагляду та інспекційних перевірок; б) нагляд за ринковою поведінкою, що охоплює контроль за добросовісною взаємодією страховиків і страхових посередників зі споживачами, прозорістю страхових продуктів, рекламою, переддоговірним інформуванням, укладенням та виконанням договорів страхування, врегулюванням страхових випадків і розглядом скарг; в) нагляд на консолідованій основі, спрямований на оцінку ризиків страхових груп, внутрішньогрупових операцій, пов’язаних осіб і можливого впливу групи на фінансовий стан страховика. В умовах цифровізації та воєнного стану особливого значення набувають також технологічний нагляд, SupTech і RegTech-інструменти, які дають змогу автоматизувати аналіз даних, своєчасно виявляти ризики, зменшувати адміністративне навантаження на добросовісних учасників ринку та підвищувати ефективність нагляду за сферою страхування.

Розділ 3 «Адміністративно-правові заходи запобігання порушенням у сфері страхування» складається з двох підрозділів.

У *підрозділі 3.1 «Адміністративно-попереджувальні заходи запобігання порушенням у сфері страхування»* наголошено, що адміністративно-попереджувальні заходи запобігання порушенням у сфері страхування ґрунтуються на системному поєднанні державного регулювання, ризик-орієнтованого нагляду, внутрішнього контролю страховиків, цифрових інструментів аналізу ризиків та професійної взаємодії між страхувальниками, страховиками, страховими посередниками, об’єднаннями страховиків і НБУ. Констатовано, що такі заходи за своєю правовою природою мають превентивний, організаційно-владний та безпековий характер, оскільки спрямовані не лише на реагування на вже вчинені правопорушення, а передусім на завчасне виявлення й усунення причин та умов, що можуть сприяти їх виникненню, зокрема через авторизацію і ліцензування, ведення реєстрів, контроль за платоспроможністю страховиків, технічними резервами, прийнятними активами, системою управління, ринковою поведінкою, фінансовим моніторингом і безперервністю діяльності страховиків.

Запропоновано комплекс адміністративно-попереджувальних заходів: а) розвиток страхування воєнних ризиків у пріоритетних сферах, зокрема будівництві, енергетиці, критичній інфраструктурі та аграрному секторі, із залученням державної підтримки й міжнародних партнерів; б) запровадження європейських підходів до управління ризиками страхового портфеля, підвищення прозорості страхового ринку та посилення вимог до аудиту і розкриття інформації; в) створення у страховиків спеціалізованих підрозділів або функцій з виявлення ознак неправомірної поведінки під час укладення договорів, андеррайтингу та врегулювання збитків; г) формування робочих

груп страховиків на базі професійних об’єднань для обміну практиками, аналізу типових порушень, взаємодії з НБУ та іншими компетентними органами; д) цифрову трансформацію страхового ринку шляхом використання SupTech, RegTech, штучного інтелекту, аналітики великих даних, телематики та кіберзахисту для раннього виявлення ризиків; е) формування додаткових фінансових джерел для покриття потенційних і фактичних збитків через належне резервування, перестрахування та інші правомірні механізми управління ризиками; є) розроблення системи нейтралізації ризиків шляхом співстрахування, перестрахування, самострахування в допустимих межах, а також планів безперервної діяльності та відновлення страховиків.

У *підрозділі 3.2 «Заходи адміністративного припинення порушень у сфері страхування»* здійснено комплексний аналіз правових і організаційних механізмів адміністративного припинення порушень у сфері страхування, серед яких: зупинення або обмеження окремих операцій страховика; тимчасова заборона укладення нових договорів страхування чи продовження чинних; зупинення виплати дивідендів або розподілу капіталу; винесення обов’язкових вимог щодо усунення порушень; тимчасове відсторонення посадових осіб; виключення з відповідних реєстрів; відкликання ліцензії; віднесення страховика до категорії неплатоспроможних та ліквідація страховика. Така адміністративно-правова діяльність здійснюється у вигляді: 1) регуляторної діяльності НБУ, що охоплює облік, звітність, аудит, авторизацію, ліцензування та інспекційні перевірки; 2) контрольно-наглядової діяльності у формах регулювання і нагляду з розподілом на: а) внутрішній контроль страховика або страхової групи, спрямований на належне управління, внутрішній аудит, ризик-менеджмент, комплаєнс, актуарну функцію та інші елементи системи управління; б) зовнішній контроль НБУ, спрямований на забезпечення відповідності страхової діяльності законодавству України, захист прав і законних інтересів клієнтів, споживачів, страхувальників, застрахованих осіб і вигодонабувачів шляхом застосування коригувальних заходів, заходів раннього втручання та заходів впливу.

Доведено, що ефективність заходів адміністративного припинення порушень у сфері страхування залежить від координації дій між НБУ, суб’єктами фінансового моніторингу, правоохоронними органами та іншими компетентними інституціями, чіткості правових процедур, відсутності законодавчих прогалин і своєчасного обміну інформацією. Доцільним є врахування зарубіжного досвіду уніфікації таких процедур, зокрема тимчасового зупинення операцій, замороження активів, обмеження діяльності суб’єктів ринку та оперативного реагування на підозрілі транзакції. Практика Великобританії, США, Канади, Італії та Франції засвідчує результативність моделей, у яких санкційні заходи поєднуються з превентивним фінансовим моніторингом, ризик-орієнтованою аналітикою та діяльністю спеціалізованих органів фінансового контролю.

Наголошено на важливості цифровізації механізмів адміністративного припинення порушень у сфері страхування, що дозволяє автоматизувати виявлення підозрілих операцій, підвищити прозорість рішень і забезпечити

оперативне реагування на нові загрози. Відтак, перспективним напрямом удосконалення заходів адміністративного припинення є запровадження безпеково-аналітичної моделі, керованої даними, що охоплюватиме: а) аналіз інформації з відкритих джерел, медіа, мережі Інтернет та офіційних реєстрів; б) впровадження AML/CFT-платформ, SupTech, RegTech, штучного інтелекту, OSINT-аналітики та інструментів аналізу великих даних щодо діяльності страховиків, страхових посередників, страхових груп і пов'язаних із ними осіб.

ВИСНОВКИ

У дисертації проведене комплексне теоретичне узагальнення та розв'язання наукової задачі – визначення адміністративно-правових засад забезпечення безпеки сфери страхування в Україні. До основних сформульованих концептуальних наукових положень, висновків і рекомендацій належать такі:

1. Сучасний стан наукових досліджень адміністративно-правового забезпечення безпеки у сфері страхування свідчить про наявність важливої теоретичної основи, сформованої в межах адміністративного права, фінансового права, кримінології, теорії управління та ін. Водночас наявні наукові доробки здебільшого охоплюють загальні питання функціонування небанківської фінансової системи, фінансового контролю, нагляду, ліцензування, фінансового моніторингу й адміністративної відповідальності, тоді як сфера страхування не завжди розглядається як самостійний об'єкт адміністративно-правового забезпечення безпеки. Умови воєнного стану, зумовлені збройною агресією рф проти України, істотно посилили безпекові, економічні, соціальні та криміногенні ризики на страховому ринку, що вимагає переосмислення наукових підходів до публічного адміністрування відповідної сфери в контексті формування якісно оновленого адміністративно-правового механізму забезпечення безпеки у сфері страхування.

2. Проведений аналіз ґенези правового забезпечення безпеки сфери страхування, дозволяє виокремити такі основні етапи його розвитку: I) *початковий* (середина XIX ст. – початок XX ст.) – зародження та становлення страхових відносин на українських землях; II) *радянський* (1917–1991 рр.) – одержавлення страхування та централізації фінансової системи; III) *незалежний* (1991–2000 рр.) – становлення страхового законодавства (Декрет Кабінету Міністрів України «Про страхування» 1993 р.; Закон України «Про страхування» 1996 р.) національного страхового ринку, роздержавлення та демонополізація страхової справи, поява недержавних страхових компаній, розширення страхових послуг й формування інституту перестрахування.; IV) *інституційно-регуляторний* (2001–2010 рр.) – формування системи державного нагляду за ринком фінансових послуг, прийняття Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» (2001 р.), створення Державного реєстру фінансових установ (2003 р.), а реєстрація, звітність, ліцензування і контроль набувають значення інструментів правового забезпечення безпеки; V) *євроінтеграційний* (2010–2020 рр.) –

затвердження Концепції запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами (2010 р.), реформування органів нагляду та імплементація положень Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (2014 р.) посилили вектор на платоспроможність страховиків, фінансову стійкість, прозорість, захист прав споживачів, регулювання страхового посередництва; VI) *воєнний* (2021 р. – дотепер) – прийняття Законів України «Про страхування» (2021 р.) та «Про фінансові послуги та фінансові компанії» (2021 р.), з передачею функцій регулювання страхового ринку НБУ, оновленням процедур реєстрації, ліцензування, посиленням вимог до платоспроможності з урахуванням євроінтеграційних зобов'язань та міжнародних стандартів.

3. Страхування – це врегульована нормами приватного і публічного права фінансова діяльність страховика щодо прийняття на себе за плату визначених ризиків страхувальника або іншої заінтересованої особи, формування страхових резервів, управління ними та здійснення страхових виплат у разі настання страхового випадку, що водночас забезпечує захист страхових інтересів, підтримання платоспроможності учасників ринку, запобігання зловживанням і зниження негативних наслідків ризикових подій для особи, бізнесу та держави. Адміністративно-правове забезпечення безпеки сфери страхування доцільно розуміти як систему нормативно визначених, організаційних, дозвільних, наглядових, контрольних і превентивних засобів публічного адміністрування, спрямованих на стабільне, прозоре, доброчесне й правомірне функціонування страхового ринку, що охоплює реєстрацію та ліцензування страховиків, встановлення вимог до платоспроможності й корпоративного управління, ризик-орієнтований нагляд, моніторинг діяльності учасників ринку, захист прав споживачів страхових послуг, запобігання правопорушенням, застосування заходів впливу й адміністративної відповідальності.

4. Державне регулювання сфери страхування – це правотворча діяльність законодавця щодо встановлення правових засад організації, функціонування та припинення діяльності страховиків, страхових посередників, страхових груп та інших учасників ринку страхування, а також регуляторна і наглядова діяльність уповноважених державних органів, насамперед НБУ, який від імені держави за допомогою спеціальних форм і методів забезпечує стабільність страхового ринку, платоспроможність страховиків, належне виконання ними зобов'язань за договорами страхування та захист прав страхувальників, застрахованих осіб, вигодонабувачів і споживачів страхових послуг.

Адміністративно-правове регулювання сфери страхування охоплює: 1) визначення порядку створення, авторизації, реєстрації та ліцензування страховиків і страхових посередників; 2) встановлення вимог і обмежень щодо здійснення страхової та перестрахової діяльності, формування технічних резервів, забезпечення платоспроможності, структури прийнятних активів, системи управління та ринкової поведінки; 3) здійснення пруденційного нагляду, нагляду за ринковою поведінкою та нагляду на консолідованій основі за страховими групами; 4) надання рекомендацій, застосування коригувальних заходів і заходів раннього втручання; 5) застосування заходів впливу, зокрема

санкцій адміністративного або фінансового характеру, з метою запобігання порушенням законодавства, мінімізації ризиків страхової діяльності та забезпечення належного захисту прав клієнтів.

5. *Реєстрація* у сфері страхування є адміністративно-правовою процедурою офіційного внесення, накопичення, зберігання, використання та оприлюднення відомостей про страховиків, їх відокремлені підрозділи, страхових посередників, актуаріїв та інших осіб, авторизація яких передбачена законодавством, у відповідних реєстрах, що ведуться Національним банком України з метою забезпечення прозорості страхового ринку, ідентифікації легітимних учасників, захисту прав споживачів страхових послуг та ефективного державного нагляду. *Ліцензування* у сфері страхування є спеціальним адміністративно-правовим режимом допуску страховика до здійснення страхової діяльності за відповідними класами страхування та передбачає комплексну оцінку НБУ організаційної, фінансової й управлінської спроможності заявника, зокрема структури власності, ділової репутації, фінансового стану власників істотної участі, професійної придатності керівників, достатності капіталу, системи управління, бізнес-моделі, внутрішнього контролю, управління ризиками, комплаєнсу, актуарної функції та здатності забезпечити безперервність діяльності. Такі процедури не зводяться до формального допуску на страховий ринок, а становлять взаємопов'язані методи адміністративно-правового забезпечення безпеки, спрямовані на мінімізацію ризиків страхової діяльності, захист прав страхувальників, застрахованих осіб, вигодонабувачів і споживачів страхових послуг, а також підтримання стабільності фінансової системи України.

6. Необхідність ефективного регулювання сфери страхування зумовлює створення дієвої системи контролю, стратегічна мета якої полягає у забезпеченні стабільності страхового ринку, платоспроможності страховиків, належного виконання ними зобов'язань за договорами страхування, запобіганні порушенням та неефективному використанню страхових резервів і прийнятних активів. Контроль охоплює встановлення фактичного стану діяльності страховика, перевірку його відповідності вимогам законодавства, виявлення порушень і причин їх виникнення, а також застосування коригувальних заходів, заходів раннього втручання та заходів впливу.

Нагляд за сферою страхування є самостійним видом діяльності НБУ, що полягає у спостереженні, аналізі та перевірці відповідності стану і діяльності страховиків, страхових посередників, страхових груп та інших об'єктів нагляду вимогам законодавства, встановленим критеріям, нормативам платоспроможності, технічним резервам, прийнятним активам, системі управління та правилам надання страхових послуг з метою запобігання, виявлення або усунення порушень. Нагляд у сфері страхування є різновидом контролю, однак відрізняється від нього спеціальним суб'єктом, ризик-орієнтованим характером, обсягом управлінського втручання.

7. Адміністративно-попереджувальні заходи запобігання правопорушенням у сфері страхування доцільно розглядати як самостійний елемент адміністративно-правового механізму забезпечення безпеки страхового

ринку, спрямований на недопущення порушень порядку надання страхових послуг, мінімізацію ризиків страхової діяльності та захист прав страхувальників, застрахованих осіб, вигодонабувачів і споживачів страхових послуг.

Стратегічними напрямами адміністративно-попереджувальної діяльності у сфері страхування визначено ліцензування, реєстрацію, забезпечення платоспроможності страховиків, належне формування технічних резервів і гарантійних механізмів, фінансову стійкість, контроль, нагляд, інспектування, аудит, інформатизацію, цифровізацію, використання SupTech, RegTech, штучного інтелекту, аналітики великих даних, а також розвиток страхування воєнних ризиків і механізмів безперервності діяльності страховиків. Реалізація зазначених напрямів має бути концептуалізована в межах Концепції розвитку страхового ринку України до 2035 року, оскільки саме такий підхід сприятиме підвищенню прозорості, стабільності та довіри до страхового ринку, а також забезпеченню ефективного захисту інтересів споживачів страхових послуг.

8. Заходи адміністративного припинення порушень у сфері страхування можна визначити як передбачені законом примусово-владні засоби впливу спрямовані на негайне примусове зупинення протиправної або ризикової поведінки учасників страхового ринку з метою недопущення шкідливих наслідків, відновлення правомірного стану страхових правовідносин та створення умов для подальшого застосування заходів адміністративної відповідальності або інших заходів впливу.

Проаналізовано комплекс заходів адміністративного припинення порушень у сфері страхування, до яких належать: зупинення або обмеження окремих операцій у сфері страхування; тимчасова заборона укладати нові договори страхування або перестрахування та/або продовжувати строк дії укладених договорів; зупинення виплати дивідендів чи розподілу капіталу; письмове застереження і письмова угода про усунення порушень; тимчасова заборона використання права голосу власником істотної участі; тимчасове відсторонення посадових осіб об’єкта нагляду; виключення з державних реєстрів; відкликання ліцензії на здійснення діяльності із страхування; віднесення страховика до категорії неплатоспроможних та ліквідація страховика. Зазначені заходи становлять ключовий елемент адміністративно-правового забезпечення безпеки страхового ринку, оскільки спрямовані на негайне припинення протиправної або ризикової поведінки страховиків, страхових посередників, страхових груп та інших об’єктів нагляду, захист прав страхувальників, застрахованих осіб, вигодонабувачів і споживачів страхових послуг, а також підтримання платоспроможності, фінансової стійкості та безперервності функціонування страхового ринку, що набуває особливого значення в умовах воєнного стану.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Петренко В.О. Ґенеза правового забезпечення безпеки сфери страхування. *Європейські перспективи*. 2018. №3. С. 258–262.URL:

https://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/EP-2018-3/EP_2018_3.pdf

2. Петренко В.О. Страхування як об'єкт адміністративно-правового забезпечення безпеки. *Наше право*. 2019. № 1. С. 244–249. URL: https://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2019-1/NP-2019-1.pdf

3. Петренко В.О. Реєстрація та ліцензування як методи адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування. *Європейські перспективи*. 2020. № 1. С. 249–254. URL: https://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/EP-2020-1/EP-2020-1-42.pdf

4. Петренко В.О. Механізм адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування в Україні. *Право.ua*. 2020. № 1. С. 260–265. URL: https://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2020-1/Pravo-ua-2020-1.pdf

5. Петренко В.О. Адміністративно-правові засади контролю і нагляду за безпекою сфери страхування. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2025. № 8 (76). С. 121–126. DOI: https://doi.org/10.51647/kelm.2025.8.19

6. Петренко В.О. Особливості правового забезпечення безпеки сфери страхування в умовах збройного конфлікту. *Гуманітарні аспекти цифрового суспільства* : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 8 груд. 2022 р.). С. 191–195.

7. Петренко В.О. Концептуальні засади державно-правового регулювання сфери страхування в Україні. *Правова доктрина, правоутворення та правозастосування: проблеми зв'язку та шляхи розвитку* : тези доп. ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 10 груд. 2024 р.). С. 393–395.

8. Петренко В.О. Контроль у механізмі адміністративно-правового забезпечення безпеки сфери страхування. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття* : тези доп. Х міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 29 черв. 2026 р.). С. 23–25.

АНОТАЦІЯ

Петренко Віталій Олександрович. Адміністративно-правові засади забезпечення безпеки сфери страхування в Україні. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Донецький державний університет внутрішніх справ, Кропивницький, 2026.

У дисертації здійснено комплексне наукове дослідження адміністративно-правових засад забезпечення безпеки сфери страхування в Україні. На основі системного аналізу наукових праць у галузі адміністративного права, фінансового права, положень національного законодавства, міжнародних стандартів, матеріалів правозастосовної практики та результатів емпіричних досліджень з'ясовано сучасний стан наукової розробленості проблеми, розкрито ґенезу правового забезпечення безпеки сфери страхування, а також визначено фактори, що впливають на стабільність, прозорість і захищеність страхового ринку. Встановлено сутність страхування

як об’єкта адміністративно-правового забезпечення безпеки, охарактеризовано особливості державно-правового регулювання, реєстрації, ліцензування, контролю й нагляду у відповідній сфері. Проаналізовано адміністративно-попереджувальні заходи та заходи адміністративного припинення порушень у сфері страхування. Узагальнено сучасні підходи до забезпечення платоспроможності страховиків, захисту прав споживачів страхових послуг і запобігання правопорушенням на страховому ринку. Розроблено науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правових засад забезпечення безпеки сфери страхування в Україні. Сформульовані у дисертації положення, висновки та рекомендації спрямовані на підвищення ефективності правового регулювання, удосконалення діяльності суб’єктів публічного адміністрування та зміцнення стабільності й доброчесності страхового ринку.

***Ключові слова*:** страхування, страхова група, страхові послуги, небанківська фінансова установа, безпека сфери страхування, адміністративно-правові засади, адміністративно-правове забезпечення, реєстрація, ліцензування, контроль, нагляд, правопорушення, запобігання, попередження, припинення.

ABSTRACT

Petrenko V.O. Administrative and Legal Foundations for Ensuring Security in the Insurance Sector in Ukraine. – *On the rights of manuscript.*

Dissertation for the degree of candidate of legal sciences in the specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information Law. – Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi, 2026.

The dissertation presents a comprehensive academic study of the administrative and legal foundations for ensuring security in the insurance sector in Ukraine. Based on a systematic analysis of academic works in the fields of administrative law and financial law, provisions of national legislation, international standards, materials on law enforcement practice and the results of empirical research, the current state of academic research into this issue has been ascertained, the origins of the legal framework for ensuring the security of the insurance sector have been explored, and the factors influencing the stability, transparency and security of the insurance market have been identified. The essence of insurance as the subject of administrative and legal security measures has been established, and the specific features of state legal regulation, registration, licensing, control and supervision in this sector have been characterised. Administrative preventive measures and measures for the administrative cessation of infringements in the insurance sector have been analysed. Contemporary approaches to ensuring the solvency of insurers, protecting the rights of consumers of insurance services and preventing offences in the insurance market have been summarised. Scientifically substantiated proposals have been developed to improve the administrative and legal framework for ensuring the security of the insurance sector in Ukraine. The provisions, conclusions and recommendations set out in the thesis are aimed at enhancing the effectiveness of legal regulation, improving the activities of public

administration bodies, and strengthening the stability and integrity of the insurance market.

Keywords: insurance, insurance group, insurance services, non-bank financial institution, security in the insurance sector, administrative and legal framework, administrative and legal support, registration, licensing, control, supervision, offences, prevention, warning, cessation.

Редакційно-видавниче відділення відділу організації наукової діяльності
Донецького державного університету внутрішніх справ
25015, м. Кропивницький, вул. Велика Перспективна, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4473 від 24.01.2013 р.
Підп. до друку 28.09.2026 р. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times. Друк RISO.
Папір офісний. Ум.-друк. арк. 0,8. Тираж 100 прим.